

Sygn. akt II PK 195/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa H. B. C.
przeciwko Aresztowi Śledczemu w C.
o uchylenie kary dyscyplinarnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 listopada 2018 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w S.
z dnia 16 grudnia 2016 r., sygn. akt V Pa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w S.
i poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego w C. z 28 kwietnia
2016 r., sygn. akt IV P [...] i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w S. do rozpoznania jako sądowi pierwszej
instancji i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z 16 grudnia 2016 r., sygn. akt V Pa [...] oddalił apelację powódki H. B. C. od wyroku Sądu Rejonowego w C. z 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV P [...], którym Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo o uchylenie kary dyscyplinarnej wniesione przeciwko pozwanemu Aresztowi Śledczemu w C..

W sprawie ustalono, że powódka H. C. jest zatrudniona jako funkcjonariusz służby więziennej w Areszcie Śledczym w C. i pełni służbę w Oddziale Zewnętrznym w X..

Dnia 20 listopada 2014 r. M. K. asystent kierownika sklepu R. w X. zauważyła brak testera perfum marki M. na półce i zgłosiła to kierowniczce sklepu D. M.. Kierowniczka zleciła pracownikowi ochrony, M. N. odnalezienie sytuacji na monitoringu. M. N. odnalazła sytuację kradzieży zapisaną na monitoringu 19 listopada 2014 r. i rozpoznała w osobie zabierającej bez zapłaty tester i sztyft-dezodorant powódkę, którą znała z widzenia. Dnia 21 listopada 2014 r. powódka ponownie robiła zakupy w sklepie. Pracownik ochrony M. N. i asystent sklepu - świadek L. O. poprosiły powódkę do biura kierownika i poinformowały ją o sytuacji zarejestrowanej na monitoringu z 19 listopada. Powódka przyznała, że zabrała tester perfum, dezodorant i tusz do rzęs bez zapłaty i dobrowolnie zapłaciła za tusz i sztyft. Tester obiecała poszukać i oddać. Dnia 23 listopada 2014 r. obwiniona pojawiła się w sklepie R. i oświadczyła kierownikowi sklepu, że nie może znaleźć testera. Kierownik zaproponowała wezwanie Policji i wyjaśnienie sytuacji. Powódka stwierdziła, że pracuje w więziennictwie i dlatego woli dobrowolnie zapłacić za wodę toaletową bez interwencji policji. Kierownik sklepu R. - D. M. sprawę uznała za wyjaśnioną ponieważ powódka dobrowolnie zapłaciła za zabrany towar i sklep nie poniósł straty. Z związku z powyższym nie było potrzeby wzywania policji jak również zgłoszenia potrzeby zgrania monitoringu.

Osadzone w Oddziale Zewnętrznym w X. pytały strażnika T. K. na temat kradzieży kosmetyków przez jednego z funkcjonariuszy Aresztu w sklepie R., o czym ten zawiadomił kierownika zmiany E. G.. Powódka jeszcze przed

wszczęciem postępowania dyscyplinarnego przyznała się do popełnionego czynu przed E. G..

Dyrektor Aresztu Śledczego w C. pismem z 19 maja 2015 r. wniósł do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w W. o wymierzenie powódce kary wydalenia ze służby zgodnie z właściwością.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w W. pismem z 9 lipca 2015 r. postanowił odstąpić od wymierzenia powódce kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby.

23 lipca 2015 r. Dyrektor Aresztu Śledczego w C. na mocy orzeczenia nr [...] wymierzył powódce karę dyscyplinarną „wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe” w związku z popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 230 ust. 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, tj. naruszenia dobrego imienia służby, zachowania niezgodnego z zasadami etyki zawodowej funkcjonariuszy Służby Więziennej wynikającymi z przepisów prawa, tj. § 5 regulaminu nr 1/2010 Dyrektora Generalnego Służby - Więziennej z 18 października 2010 r. w sprawie zasad etyki zawodowej, w myśl którego funkcjonariusz zarówno w służbie jak i poza służbą powinien zachowywać się w sposób praworządny, odpowiadający godności funkcjonariusza publicznego, unikać zachowań i sytuacji, które mogą godzić w dobre imię Służby Więziennej, dbać o społeczny wizerunek Służby Więziennej.

Od orzeczenia Dyrektor Aresztu Śledczego w C. powódka złożyła odwołanie do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B.. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w B. w dniu 11 września 2015 r. wydał orzeczenie nr [...] o utrzymaniu zaskarżonego orzeczenia w mocy; uprawomocniło się ono 12 września 2015 r. i zgodnie z art. 258 ustawy o Służbie Więziennej podległo niezwłocznemu wykonaniu.

Wyrokiem z 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV P [...], Sąd Rejonowy w C. oddalił powództwo od uchylenie kary dyscyplinarnej. Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją strona powodowa. Wyrokowi Sądu pierwszej instancji powódka zarzuciła naruszenie art. 263 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. z 2014 r., poz. 1415); art. 250 ust. 1 ustawy o Służbie Więziennej w zw. z art. 263 tej ustawy; art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 212 k.p.c. i art. 299 k.p.c. w zw. ze

zgłoszonym na rozprawie zarzutem z art. 162 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c.; a także szereg błędów w ustaleniach faktycznych.

Sąd Okręgowy uznał apelację powódki za niezasadną i oddalił ją.

Sąd drugiej instancji podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji.

W ocenie Sądu odwoławczego w przedmiotowej sprawie strona pozwana została błędnie wskazana, wobec błędnie oznaczonej strony wniesiono odwołanie, a następnie błędnie wniesiono apelację.

Skoro strona powoda nie wносиła apelacji przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Okręgowej Służby Więziennej w B. to nie było możliwości uznania, że strona została prawidłowo określona przez pełnomocnika powódki.

Sąd Okręgowy zważył, że Areszt Śledczy nie jest pracodawcą powódki w rozumieniu art. 3 k.p. pomimo wyodrębnienia organizacyjnego. Przede wszystkim dlatego, że funkcjonariusz wykonuje swoje obowiązki w oparciu o służbowy stosunek zatrudnienia o charakterze administracyjnoprawnym. Nie jest więc pracownikiem. Areszt Śledczy, pomimo wyodrębnienia organizacyjnego nie ma samodzielności finansowej. Dyrektor Aresztu Śledczego nie ma samodzielności w zakresie kształtowania stosunku służbowego funkcjonariuszy. Stosownie do art. 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2077) jednostkami budżetowymi są jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych nieposiadające osobowości prawnej, które pokrywają swoje wydatki bezpośrednio z budżetu, a pobrane dochody odprowadzają na rachunek odpowiednio dochodów budżetu państwa albo budżetu jednostki samorządu terytorialnego.

W niniejszej sprawie zdolność sądowa przysługuje zgodnie z art. 67 § 2 k.p.c., Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez organ, który wydał decyzję, od której służy prawo wniesienia odwołania do sądu, tj. Skarbowi Państwa-Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w B.. Zatrudnienie powódki zostało dokonane na podstawie administracyjnoprawnego stosunku służby. Stosunek ten cechowało podporządkowanie i zhierarchizowanie. Mając na uwadze, że ustawy pragmatyczne służb mundurowych w sposób zupełny regulują stosunki służbowe, dopuszczalność

zastosowania instytucji prawnych z Kodeksu pracy jest możliwa jedynie na podstawie jednoznacznego odesłania.

W konsekwencji, Sąd drugiej instancji uznał, że w niniejszej sprawie brak było podstaw do tego, aby Sąd Okręgowy mógł rozpoznawać apelację co do właściwej jednostki.

Powyższy wyrok zaskarżyła skargą kasacyjną strona powodowa w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi pełnomocnik powódki zarzucił:

1. art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 2 k.p.c. i art. 194 § 3 k.p.c. i art. 67 § 2 k.p.c. oraz art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy z 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 ze zm.) przez nie uwzględnienie z urzędu nieważności postępowania prowadzonego przed Sądem Rejonowym w C. zakończonego wyrokiem tego Sądu z 28 kwietnia 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt IV P [...], w którym:

1) Sąd wezwał „z urzędu” w trybie przepisu art. 194 § 3 k.p.c. do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B., gdy tymczasem powinien w trybie przepisu art. 67 § 2 k.p.c. właściwie określić pozwanego wskazanego przez powoda jako Skarb Państwa - Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w B.;

2) tak właściwie określony pozwany powinien być w procesie reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa o czym stanowi przepis art. 8 ust. 1 pkt 1 obowiązującej w czasie rozpoznawania sprawy ustawy z 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, a w konsekwencji zarówno w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, jak i przed Sądem drugiej instancji nie tylko nie działał organ powołany do reprezentowania Skarbu Państwa w zgłoszonym przez powoda roszczeniu, ale nadto pełnomocnik strony nie był należycie umocowany;

2. art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 6 k.p.c. w związku z art. 17 pkt 1 k.p.c. przez nie uwzględnienie „z urzędu” nieważności postępowania prowadzonego przed Sądem Rejonowym w C. zakończonego wyrokiem tego Sądu z 28 kwietnia 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt IV P [...], albowiem roszczenie o uchylenie kary porządkowej jest roszczeniem o charakterze niemajątkowym, do którego rozpoznania w pierwszej instancji właściwym jest sąd

okręgowy, a nie rozpoznający merytorycznie sprawę w pierwszej instancji Sąd Rejonowy w C..

Wobec powyższego strona skarżąca wniosła o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i w całości poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego w C. z 28 kwietnia 2016 r. wydanego w sprawie o sygn. akt IV P [...];

2. zniesienie w całości postępowania w sprawie o sygn. akt IV P [...] Sądu Rejonowego w C. i sygn. akt V Pa [...] Sądu Okręgowego w S.;

3. przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S. jako właściwemu sądowi pierwszej instancji. z uwzględnieniem kosztów postępowania za obie instancje oraz kosztów postępowania kasacyjnego, tym kosztów ustanowionego zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniesionym stanowisku Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej wniosła o:

1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o:

2. jej oddalenie;

3. zasądzenie od powódki na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w przypadku każdego z powyższych rozstrzygnięć.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się uzasadnione w stopniu wskazującym na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w S., jako właściwemu do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

Zasadny okazał się zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 2 k.p.c. i art. 194 § 3 k.p.c. i art. 67 § 2 k.p.c. oraz art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy z 8

lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 ze zm.). Kluczowe znaczenie dla oceny tego zarzutu ma uchwała Sądu Najwyższego z 22 września 2016 r., III PZP 7/16 (OSNP 2017 nr 4, poz. 37), w której Sąd Najwyższy stwierdził, że odwołanie wniesione przez obwinionego funkcjonariusza Służby Więziennej od orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne dotyczy działalności jednostki organizacyjnej (w niniejszej sprawie okręgowego inspektoratu Służby Więziennej), której organ (kierujący tą jednostką dyrektor okręgowy Służby Więziennej) jest wyższym przełożonym dyscyplinarnym. To on wydaje bowiem orzeczenie, od którego, na podstawie art. 263 ustawy o SW, przysługuje odwołanie do sądu pracy, a nie dyrektor jednostki zatrudniającej obwinionego funkcjonariusza, będący przełożonym dyscyplinarnym orzekającym wyłącznie w pierwszej instancji. To z działalnością jednostki organizacyjnej kierowanej przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego wiąże się więc roszczenie dochodzone w sądowym postępowaniu odwoławczym. W konsekwencji należy uznać, że stroną pozwaną w sprawie z odwołania funkcjonariusza Służby Więziennej od orzeczenia oraz postanowienia kończącego postępowanie dyscyplinarne jest Skarb Państwa - jednostka organizacyjna, której kierownik wydał to orzeczenie (art. 263 ustawy o SW w związku z art. 67 § 2 k.p.c.).

Jak zatem wynika z powyższych rozważań, słusznie skarżący wskazuje, że w charakterze pozwanego powinien zostać wezwany Skarb Państwa - Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w B., to jest bowiem jednostka organizacyjna, której kierownik wydał zaskarżone orzeczenie.

Podobnie zasadny okazał się zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 6 k.p.c. w związku z art. 17 pkt 1 k.p.c., bowiem postępowanie w niniejszej sprawie było dotknięte sankcją nieważności, gdyż sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

W tym zakresie wskazać należy, że do postępowania sądowego wszczynanego przez wniesienie do sądu pracy odwołania od orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne na podstawie art. 263 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (zob. uchwała Sądu

Najwyższego z 21 kwietnia 2016 r., III PZP 4/16, OSNP 2017 nr 2, poz. 14). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że sprawy z odwołania funkcjonariusza Służby Więziennej od orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne mają niewątpliwie charakter niemajątkowy (są sprawami o prawa niemajątkowe). Choć bowiem niektóre z możliwych do wymierzenia w tym postępowaniu kar wpływają też na wysokość uposażenia funkcjonariusza (wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe; obniżenie stopnia; wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe wraz z obniżeniem stopnia - art. 232 pkt 4-6 ustawy o SW), a nawet powodują jego całkowitą utratę (wydalenie ze służby - art. 232 pkt 7 ustawy o SW), to jednak nie można przyjąć, że aspekt majątkowy tych kar jest wobec publicznoprawnego charakteru odpowiedzialności dominujący i przeważa nad aspektem niemajątkowym. W przypadku pozostałych rodzajów kar, z całą pewnością można zaś mówić wyłącznie o ich niemajątkowym charakterze (por. art. 233 i art. 234 ustawy o SW). Ponadto, aspekt majątkowy nie jest bezpośrednim celem przeprowadzenia sądowego postępowania odwoławczego w takiej sprawie, gdyż chodzi w nim przede wszystkim o ocenę prawidłowości wymierzenia kary, która tylko pośrednio może wywołać skutek majątkowy. Trzeba też podkreślić, że kary dyscyplinarne odnoszą się wyłącznie do statusu funkcjonariusza Służby Więziennej a pierwszoplanowym celem ich orzekania w ramach odpowiedzialności dyscyplinarnej jest potępienie określonych zachowań polegających na naruszeniu dobrego imienia służby (przez naruszenie dyscypliny służbowej lub czyny sprzeczne ze złożonym ślubowaniem) albo na przekroczeniu uprawnień bądź niewykonywaniu obowiązków wynikających z przepisów prawa lub rozkazów i poleceń wydanych przez przełożonych oraz prewencja (art. 230 ustawy o SW). Odpowiedzialność dyscyplinarna ma służyć, jak to zostało już wcześniej podniesione, zapewnieniu prawidłowej realizacji przez podmioty publiczne przypisanych im zadań. Ponadto, funkcjonariusz odwołujący się od orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne ma na względzie przede wszystkim ochronę swojego dobrego imienia i dotychczasowego statusu, a zatem osobiste prawa niemajątkowe w rozumieniu art. 23 k.c., które w następstwie orzeczenia wobec niego jednej z kar dyscyplinarnych mogły doznać uszczerbku (por. cytowaną

już uchwałę Sądu Najwyższego z 22 września 2016 r., III PZP 7/16, OSNP 2017 nr 4, poz. 37).

Biorąc zatem pod uwagę niemajątkowy charakter spraw zainicjowanych odwołaniem wniesionym, na podstawie art. 263 ustawy o SW, od orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne, przyjąć należało, że sądem właściwym rzeczowo do rozpoznania takich spraw, stosownie do art. 17 pkt 1 k.p.c., jest sąd okręgowy.

Konsekwencją powyższej konstatacji jest to, iż czynności procesowe za Skarb Państwa w tej sprawie, zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalna Skarbu Państwa, co do zasady, powinna podejmować Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa.

W związku z powyższym zasadnym było uchylene zaskarżonego wyroku i wyroku Sądu pierwszej instancji oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w S., jako właściwemu do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji. Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę weźmie pod uwagę powyższe rozważania dotyczące określenia strony pozwanej w niniejszej sprawie oraz jej reprezentacji.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.